

סדר הקדימה לענין קריאת שמו"ת גזיות צפרניים וטבילה

ד. שם: מצוה לרחוץ וכו' ולגלח הצפרניים בערב שבת. וכן בשער הכוונות (סדר השבת, ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו) שמנהג האר"י ז"ל לטבול ואח"כ³⁸ היה חותך צפרניו. אמנם בפרי עץ חיים (שער השבת פרק ג') מובא קודם גזיות הצפרניים ואח"כ הטבילה, וכן מובא בעוד³⁹ ספרים, וכן נהוג עלמא.

וקריאת הפרשה שמות (שניים מקרא ואחד תרגום) עפ"י קבלת האר"י ז"ל צריכה⁴⁰ להיות קודם הטבילה שבזה נשפע כח בנשמתו לקבל הארת תוספת שבת על ידי הטבילה, והסדר⁴¹ צריך להיות: גזיות הצפרניים קריאת שמו"ת טבילה.

ויש⁴² שכתבו שהנכון להקדים הגזיזה וקריאת

שהפשיט בגדי חול, ובשלישית לכבוד שבת קודש, וברביעית יפסע מעט לאחריו ויכוין הפסוק "אם תשיב משבת רגליך וכו' כי פי ה' דיבר", וכל³² הטבילות יעשה כששוחה לצד מערב, וכשיוצא³³ מבור הטבילה יפסע מעט לאחריו.

ויש להקפיד על כל דיני בית המרחץ לענין אמירת 'שלום' ושאר דברים שבקדושה, וכלל לימנע³⁴ מדיבורים שלא לצורך, ולא³⁵ לרחוץ עם אביו וחמיו, בעל אמו ובעל אחותו, וכן³⁶ תלמיד לא ירחוץ עם רבו וא"כ צריך לו שישמשנו.

ובסדר הפשטת והלבשת הבגדים עיין לעיל סימן ב' אות ד', ועוד נתבאר שם סדר הקדימה ברחיצת³⁷ אברי גופו.

במקוה. 32. ליקוטי מהרי"ח בשם כתבי האריז"ל. 33. שם. 34. עיין סי' פ"ה אות א' בשם כמה פוסקים וספרים בחומר הענין. 35. קיצושו"ע סי' ע"ב סעי' י"ג עפ"י שו"ע אבה"ע סי' כ"ג. אבל עם בניו הקטנים כיון שצריכין שמירה יתירה, ניתן להסתמך על הפוסקים המקילין בבנים קודם גדלותן (עי' ערוה"ש אבה"ע סי' כ"ג סעי' ח', סי' הזכרונות להר"צ הכהן מלובלין זצ"ל מ"ע א' פ"ב), וע"ע שו"ת קנין תורה ח"ב סי' ל"ד שמרחץ שרבים מצויים שם קיל טפי כל ענין זה. 36. שו"ע אבה"ע שם. 37. ועיי"ש סי' ג' אות ח' בחומר האיסור לרחוץ למטה מטבורו. 38. ובס' אהל נפתלי שכן נהג הרה"ק מראפשיץ זי"ע. 39. פמ"ג א"א בריש הסימן בשם א"ר בשם השל"ה "יטול צפרניו קודם הטבילה וקודם שיקרא שמו"ת", שערי הלכה ומנהג סי' ק"ל שכן מוכח מסדר הענינים שבס' משנת חסידים, וכן הנכון מטעם חציצה כמבואר בש"ך יו"ד סי' קצ"ח סקכ"ה. 40. שער הכוונות (שם) מובא באור צדיקים סי' כ"ח ועוד הרבה ספרים ובכה"ח סק"ז, ובסידור יעב"ץ (בהנהגות ער"ש אות כ"ג) כותב לקרוא שמו"ת לאחר הטבילה, וצ"ע. ובשער הכוונות (שם) שפעמים באונס גדול שלא הספיק האריז"ל לקרוא שמו"ת היה משלים הקריאה לאחר התפילה דשב"ק בשחרית קודם הסעודה. 41. מג"א ובה"ט סי' רפ"ה בשם השל"ה (שבת, תורה אור, ד"ה סוד נטילת), וכ"ה בפמ"ג הכא בא"א ריש הסימן בשמו. אמנם בפע"ח שער השבת פרק ג' כותב שאחר קריאת הפרשה יקוץ צפרניו, וכ"כ בליקוטי מהרי"ח בשם כנפי יונה, וכן מובא ג"כ במקור חיים לחו"י הכא. 42. מחז"ב להחיד"א ריש סי' זה, הו"ד בשע"ת סי' רנ"א סק"א, וכן משמע בסדור הר"ש מראשקוב, שערי הלכה ומנהג סי' ק"ל. ובאורחות חיים סי' רפ"ה סק"ד בשם סי' דברי יצחק בשם מהר"מ מאפטא זי"ע בעמח"ס אור לשמים שמי שקוצץ הצפרניים בערב שבת וגומר הפרשה שמו"ת קודם חצות היום דווקא מובטח הוא לכל השבוע שלא יבוא לידי עבירות חמורות, ובס' זכרון יהודה (מנהגי מהר"ם א"ש זצ"ל) לאחר חצות לא עשה שום מלאכה קבועה וגם נטילת הצפרניים קודם חצות. 43. יסוד ושורש העבודה שער ח' פרק א', וכ"ה לפי סדר הדברים בשער הכוונות הנ"ל בשם האריז"ל שקצץ צפרניו לאחר חצות היום, וכ"ה בס' שפתי כהן (עה"ת מגורי האריז"ל) פרשת נשא. וז"ל: "הצפרניים שהם מצד הטומאה שנדבקו באדם אחר שחטא ויש להם בו אחיזה שעל ידם באים נגעי בני אדם ולילית, ויש להם קצת תועלת להולדה וכו', וכשזורקין אותם אין להם כח ונתפרדו מן הגוף, ועושין היפך ההולדה, שאם

שמו"ת קודם חצות היום, ויש⁴³ הכותבים שגם לאחר חצות שפיר דמי, ואדרבה⁴⁴ כמה דמיקרב לשבת טפי מעלי שניכר שעושאם לכבוד שבת, וכל הלבבות דורש ה'.

בחובת קציצת הצפרניים בערב שבת,

וקציצתן בשאר ימות השבוע

ה. שם: ולגלח הצפרניים בערב שבת. ובבית יוסף (בשם כל בו ורבינו יונה) הלשון "לגלח הצפרניים בכל ערב שבת", וכן הוא בשאר⁴⁵ אחרונים, והיינו⁴⁶ דווקא צפרני ידיו, אבל צפרני רגליו אין חיוב לקצצם בכל ערב שבת, אם כי יש⁴⁷ ליזהר שלא לגדלם פרע, כי בצפרניים מגודלות שורה טומאה גדולה, ויש⁴⁸ הכותבים שגם צפרני ידיו אין חיוב לקצצם בכל ערב שבת למי שבטבעו או מחמת חולי או זיקנה גדלים הם לאיטם, ואינם גבוהים למעלה מן הבשר, אם כי בודאי⁴⁹ מצוה הוא ושפיר קעביד כשקוצצם בכל ערב שבת, וכלשון הפוסקים בכל

ערב שבת, וכאמור.

ובאליה רבה (סק"ד) מביא מדרש (המוזכר בטור סימן רס"ח ובספר חסידים אות נ"ח) "פעם אחת נפטר רב אחד ונתראה לתלמיד בחלום כשכתם על מצחו, ואמר לו מפני שלא היה נזהר מלדבר בברכה אחת מעין שבע וכשהחזן אומר קדיש, ושלא היה נזהר לגלח צפרניו בערב שבת".

וכבר נתבאר (לעיל אות ד') חילוקי המנהגים האם עדיף ליטול הצפרניים קודם חצות היום דערב שבת ויו"ט או לאחר חצות, ועל כל פנים יש להקפיד שלא ליטלם⁵⁰ ביום חמישי אלא אם כן חל יו"ט⁵¹ בערב שבת, ואור ליום שישי (יום חמישי בלילה) דינו⁵² כיום שישי לענין זה, ואם⁵³ יודע שלא יהיה לו שהות לקוצצן ביום שישי ולא באור ליום שישי, רשאי לקוצצן ביום חמישי.

ובשאר⁵⁴ ימות השבוע ודאי יש לימנע מלקוצצן (אא"כ עודפים על הבשר ויש חשש

תעבור עליהם מעוברת תפיל, ולזה אין לזלזל בהם, ושמעתי שאין לקוץ אותם כי אם ביום שישי אחר חצות, שהם שולטין בימי החול וכיון שבא שבת אין להם כח, עכ"ל. 44. ערוה"ש סעי' ו', וכן משמע מסדר הטור והשו"ע, שכתבו דינים אלו לאחר דיני שהיה והטמנה הנעשה סמוך לשבת. 45. ט"ז סק"א בשם מהרש"ל, של"ה מס' שבת נר מצוה ד"ה ואח"כ, שו"ע הרב סעי' א', ובשלחן הטהור סעי' ב' שחיוב וקפידא הוא בכל ערב שבת. 46. קצוה"ש סי' ע"ג הערה ד'. ובשער הכוונות מובא שהאריז"ל היה קוצץ צפרני ידיו ורגליו בכל ערב שבת, וכן בס' פלא יועץ (ערך גילוח) שכן יש לנהוג להעביר הקליפות מעליו. 47. אור צדיקים סי' כ"ח אות ב': "טומאה גדולה ועוון פלילי במגדלי צפרני ידים ורגליים", ובצפרני ידיים מגודלות יש גם משום חציצה בנטילת ידיים, עיין בזה בס' קס"א אות ג' וד'. 48. בן איש חי שנה ב' פ' לך אות י"ד, שו"ת אלף המגן סי' י"ב הו"ד באורחות חיים ספינקא סק"ג, כה"ח סקט"ז, שו"ת דברי יציב ח"ב סי' רל"ז. וגבוהים למעלה מן הבשר נמדד ע"י שמהדק הבשר לציפורן, אם עדיין נשאר בציפורן עודף שאין מתכסה בבשר הר"ז עודף על הבשר, עיין בזה בהלכות נט"י שם. 49. וכמ"ש בשל"ה שער האותיות אות ק' סעי' ע"ד בהגה"ה, הבאנו דבריו בסימן קס"א אות ד'. 50. והיינו צפרני ידיו, מפני שהם גלויים ונראים יש לחוש בהם יותר לכבוד שבת ולקרב קציצתן ליום השבת. ובט"ז סק"א כותב הטעם משום שמתחילין לצמוח ביום השלישי שאחר הנטילה, כמובא כל זה במחצה"ש ופמ"ג ומשנ"ב סק"ו (ואם כי הצפרניים צומחים והולכים כל הזמן (עי' נפש חיה הכא) מכל מקום עד יום השלישי לגילוחן לא ניכר צמיחתן וגדילתן), ובאר"ר סק"ה הו"ד בפמ"ג מ"ז סק"א דלפיו כל שכן ביום רביעי (וקודם לכן) אין לקוצצן. וע"ע להלן הערה 54. 51. וכן בחל יו"ט ביום ראשון אין שום חשש ליטול הצפרניים ולגלח השערות בערב שבת, אף שמתחילין לצמוח ביו"ט, עתה עושה לכבוד שבת - שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' ק"ה. ובענין ר"ח שחל בערב שבת עיין להלן אות י'. 52. אשל אברהם בוטשאטש, קצוה"ש שם. 53. ערוה"ש סעי' ו'. 54. אם כי לדברי כמה אחרונים (ואולי גם הט"ז) הטעם דביום ה' אין לגלח הוא